

*Den typiska*

## *Fritänkaren*

Nr. 211 Januari 2013

Tjugoförsta årgångens andra nummer

*Innehåll i detta nummer:*

2012 års julbrev om årets framgångar	2
Den smala vägen	3
Filmen om Olof Palme	5
Ahasverus minnen, del 121: <i>Ambassadören</i>	6
Fler filmer – med Fritänkarens årliga prisutdelning	8
Musikens yttersta grunder ( <i>Pythagoras</i> )	12
Milstenar, januari 2013	16
Resan till Dzhongkhul, del 4: <i>Framtidskonferensen (fortsättning)</i>	16
Den strålande fiaskoresan, del 14: <i>Avslutning i Leh</i>	18
Bonusresan, del 12: <i>Phudong</i>	19

*Fritänkaren* ägnar sig mest åt litteratur, musik, film, politik, filosofi, religion och resor men även åt annat. Den är inte på något sätt anknuten eller ansluten till någon ideologi eller åskådning av vad slag det vara månne, utan tar tvärtom avstånd från varje institution som kräver okritisk underkastelse, och är helt oberoende humanistisk.

Beteckningen *Fritänkare* är ursprungligen tysk och står för person som i religiösa och ideologiska frågor inte erkänner någon auktoritet och därför är kritisk och avståndstagande mot alla religiösa och ideologiska institutioner och framför allt deras eventuella dogmatik.

Redaktion : C. Lanciai, Ankargatan 2 A, 414 61 Göteborg, tel. 031-247887.

Postgiro : 621 39 94 – 4 ("Fritänkaren", C. Lanciai)

Årsprenumeration: 250 kr (även i Danmark och Norge; i Euroland: 30 Euro)

Tvåårsprenumeration : 350 kr (40 Euro)

***Avgifterna har inte höjts på snart 9 år.***

IBAN-nummer för folk som eventuellt vill betala prenumeration även från annat utland:

SE37 5000 0000 0500 7297 2165

Bic-code: ESSESESS

Redaktionsslut för detta nummer : 6.1.2013

Copyright © C. Lanciai med medarbetare - **Letnany 233**

Det nästsenaste numret av *Fritänkaren* finns numera alltid tillgängligt på nätet jämte andra skrifter:

[www.fritenkaren.se](http://www.fritenkaren.se)

<http://hem.fyristorg.com/aurelio>

e-post-adress : [clanciai@yahoo.co.uk](mailto:clanciai@yahoo.co.uk)

WSN 1652-0122

## 2012 års julbrev om årets framgångar

Vad som mest fick stryka på foten i år var resorna, som uppvisar ett povert resultat: vårresan ner till Italien till ett kusinbarns bröllop efter påsk var svinkall och regnig med mest bara strul hela vägen, som medförde hindret att man för tredje året i rad inte kunde komma till Grekland och Balkan; och den enda Himalayaresan, ehuru lyckosam, slutade i en neslig förkylning, som trots sin lindrighet det tog en månad att återställa sig ifrån. Detta är ett tilltagande problem med åldern, att det tar längre och längre tid för kroppen att återhämta sig efter kroppsskador, vilket inte minst visade sig nu under den stränga köldperioden i december, då en "obetydlig" självspricka i tummen innebar total invaliditet på musikfronten, då det att hamna med tummen på en svart tangent innebar så outsägliga plågor, att pianotrakteringen blev det värsta självplågeriet någonsin - och ändå har man varit inne på det hela livet - vilken nödsituation varade i åtta lidandes dagar.

Ändå är årets framgångar nästan helt och hållet musikaliska. Tillsammans med Michael Thorén lyckades vi under våren avsluta det stora projektet att överföra min pianoproduktion från kassettband till CD, men därmed var det inte slut med det. Han övertalade mig att omskola mig och lära mig ett helt nytt hantverk genom digital inspelning, en process som företogs med vända och skäliga protester, då en omskolning vid 60+ inte är någon lätt tröskel eller tröskning att ta sig igenom. Emellertid gick jag med på att försöka, vilket slog bättre ut än vad man vågat hoppas. Redan under sommaren var de värsta pärserna av omskolningen över och man behärskade hantverket, varefter man hela tiden kunnat lära sig mera av den nya tekniken. Det har tagit mycket tid natt och dag, men som exempel på resultaten kan jag hänvisa till tre av de mindre inspelningarna. Den första här är episoden ur Ballad nr 12 "Domarna", där kapitlet om Jefta illustreras musikaliskt, vilket ämne även blev Händels sista oratorium. När domaren Jefta kommer hem segerrik från kriget lovar han Gud att i tacksamhet offra det första han ser när han kommer hem, varvid han vid hemkomsten möts av sin enda dotter, som i glädje och sång kommer honom till mötes i en välkomstkommitté, och han kan inte återta sitt heliga löfte...

<http://www.youtube.com/watch?v=wVFFBf05RXk>

Ett annat exempel är Sarabanden ur Ballad Nr 8 "Rapsodi":

<http://www.youtube.com/watch?v=bIpz-67BO5k>

Eller finalen ur Ballad nr 11 "Exodus":

<http://www.youtube.com/watch?v=Vj5UbGivuG4>

Alltsammans musik från 70-talet. Jag vet, det är inte opportunt att hålla sig till Bibeln, men på den tiden var man kyrkomusiker, och Bibeln är ändå som litterärt verk oöverträffad.

Även litterärt kan man påvisa resultat, ehuru förlagen fortsatt hålla en utanför obönhörligt hermetiskt stängda dörrar, där man nu knackat på och köat med andra aldrig publicerade författare i Sverige i 43 år, medan fler och fler förlag tycks gå in för principen att dokumentstrimla insända manus utan att ens meddela författaren att han blivit refuserad. Vem begriper sig på förlagspolitik? Man är då hänvisad till nätet, där man minsann inte varit lat, och inte bara med 'Fritänkaren', som i år kommit ut med 10 nummer mot fjolårets 9, mest på grund

av inställda resor. Viktigast i hela vår produktion är väl arbetet om musik ”Små stycken om stora mästare”, ett omistligt referensverk som hela tiden byggs på och finns här:

<http://issuu.com/lanciai/docs/musikkomplett2012>

I den rent litterära produktionen tar väl dramerna det största utrymmet, där vår senaste produktion är dramatiseringen av det gåtfulla politiska kvinnoödet ”Elisabeth Bathory” under renässansen i Ungern, ett ämne som aldrig upphört att fascinera såväl sensationister som apologetiker – vi sällar oss till de senare.

<http://issuu.com/lanciai/docs/bathory>

Vår verksamhet som poet på ”poeter.se” och ”poetbay.com” har nästan helt legat nere, medan vi försökt hålla fanan uppe på ”ukauthors.com” under pseudonymen ”Aurelio” – alla där är pseudonymer, en tacknämlig och välordnad poesisajt för engelska poeter, om dock inte lika attraktiv och goûterad som ”poetbay.com”.

Ändå har vi också lyckats producera en faktisk bok i år, även om den inte var vår egen. Göteborgs Skrivarsällskap fyllde 25 år, och med anledning av detta var det minsann skäl att komma ut med en praktantologi, den första på två år, vilket krävde mycket arbete under ett halvår speciellt av petnoga precisionskaraktär, men likväl blev den färdig och finns provisoriskt här:

<http://issuu.com/lanciai/docs/antologi2012uppslag>

Den största framgången under året var dock den mycket lyckade totala syskonträffen i Danmark den 24 november, ännu en befogad anledning till att stanna hemma och ställa in alla andra resplaner, då det var vår första hela sammankomst på nästan 20 år – inte sedan Aurelio gick bort. Alla mådde förträffligt, vilket inte var den minsta glädjen i sammanhanget, ehuru denna var genomgående maximal hela vägen. Trots vår splittring i olika läger i olika länder och i olika världsdelar förblir ändå vår brokiga familj sammanhållen, och det att ha familjemedlemmar i så olika länder som Finland, Sverige, Danmark, Norge, Österrike, Italien, USA, Canada, Australien och Nya Zeeland med dito skiftande medborgarskap (ehuru min systems är brittiskt) är det inte alla familjer som kan skryta med. Se bilderna av oss på Facebook på min sida, uppladdade den 2 december i år. Det finns ännu fler bilder från tillfället på albumet från sommarresan till Ladakh:

<http://www.flickr.com/photos/lanciai/sets/72157632316832203/>

Ses bäst som diashow, – klicka på 'slideshow' uppe till höger.

### *Den smala vägen*

Problematiken startade väl när min far drog in min veckopeng fastän jag inte var myndig och helt saknade inkomster, för att, som han sade, tvinga mig ut i förvärvslivet, vilket naturligtvis hade motsatt effekt, då jag en gång för alla bestämt mig för att i mitt liv ägna mig åt musik och litteratur, som var det enda jag dög till, hur litet pengar det än skulle inbringa. Jag fick helt enkelt från början lära mig att vara extremt ekonomisk.

Den akuta krisen utlöstes när staten skönstaxerade mig vid 29 år fastän jag bevisligen levde under existensminimum – till och med den stipulerade inkomst som jag skönstaxerades för låg under normerna för existensminimum. Ingen i skatteverket fattade att detta var en orimlighet. Det var som om staten tog för givet att det inte *kunde* finnas någon fattigdom i landet, och om någon påstod sig vara fattig eller leva under existensminimum *måste* han enligt normerna vara en bedragare och därför straffas. Naturligtvis innebar skönstaxeringen, då staten vägrade gå tillbaka på den hur högt jag än överklagade under fyra år, en katastrof för min ekonomi, och jag blev utblottad. Taxeringsintendentens resonemang var, att man *kan* inte leva på ingenting och struntade fullkomligt i de blygsamma inkomster jag ändå hade och deklarerade som kyrkomusiker och pianolärare, inkomster som tydligen var så blygsamma, att hon satte likhetstecken mellan dem och ingenting. Resultatet, utom min utblottning och magsår för 20 år framåt, måste bli en radikalisering av mitt avståndstagande mot penningssamhället, som här direkt gjorde sig definierat som oresonlig socialdemokratisk utsugning genom ett skattemardröms-samhälle. Fler än jag råkade ut för det – Ingmar Bergman, Anderz Harning, Astrid Lindgren (102% i skatt), och framför allt ett antal ensamstående mödrar, som jag kände, med barn och utan inkomst, årligen hemsökta av kronofogden för att de inte ägde något, varvid den pådyvlade skulden förblev konstant och nödvändiggjorde fortsatta årliga tvångshemsökelse. I ett sådant samhälle framstod min fattigdom som i själva verket ett bättre alternativ och en trygghet. Sensmoralen av denna sammanlagt tioåriga skatteprocess för ingenting, som bara kostade staten och skattebetalarna desto mera, var att ju mindre man hade med pengar att göra, desto bättre.

Efter denna utblottning hände det sig, att Scientologykyrkan tog kontakt med mig och erbjöd en gratis session och alltså undersökning av mitt tillstånd. Det hade jag ju ingenting att förlora på, så jag gick med på det, varvid denna tacknämliga sessions resultat blev, att man inte kunde finna något fel på mig. Det var bara en sak. Jag hade vissa problem med att tjäna pengar. Det var det enda. Men för att avhjälpa denna lilla skavank erbjöd mig kyrkan en kurs, i vilken jag skulle lära mig att hantera och ta mig över denna blockering. Kursen kostade bara 500 kronor. Efter min utblottning hade jag inte så mycket pengar, jag hade ju inga alls, så tyvärr måste jag tacka nej till kursen.

Två gånger till drogs jag inför rätta för ingenting, båda gångerna som cyklist. Ena gången cyklade jag till höger om ett rött trafikljus och passerade därigenom inte stoppstrecket, för att ta mig in på en cykelbana till höger, en helt rationell cykelmanöver för att både komma ifrån trafiken och inte vara den i vägen. Eftersom stoppstrecket inte passerades bröt jag inte mot lagens bokstav. Likväl drogs jag inför rätta med sex nämndemän och dömdes till dryga böter om 15% av min månadsinkomst.

Andra gången var ännu löjligare. Jag cyklade mot ett grönt gångtrafikantljus fastän cykeltrafikljuset, som inte syntes, var rött, då de inte var exakt synkroniserade. För detta drogs jag inför rätta med sex nämndemän och dömdes till dryga böter om en tredjedel av vad jag hade att leva på i månaden några veckor före jul. Skattebetalarna fick betala den omfattande processen.

Det är detta absurda girighetssamhälle, som jag från början hellre valde en smal väg genom livet för att ha så litet med att göra som möjligt, som egentligen bara är till för att sabotera det mänskliga livet. Om ett penningssamhälle inte är *juste* är det meningslöst och kan det inte fungera utan måste maskineriet krascha, som det omsider gjorde för Sveriges socialdemokratiska samhälle. Min far var en hederlig affärsman och alltid *juste* i sina affärer, och han lärde sig på sitt sätt att undvika den svenska socialismens oegentligheter och slapp därigenom visligen bli offer för dem. Alla hans fyra barn tog också avstånd därifrån, medan ett av dem tyvärr blev nödsakat

att leva kvar i Sverige och därmed inte kunde undgå dem, hur konsekvent han än beflitade sig därom.

### *Filmen om Olof Palme*

Ingen film har väl blivit mera omtalad under hösten i Sverige än denna och nästan enbart med lov och pris och det med rätta. Dessutom visas den sedan under julen i TV i förlängd version, vilket gör den ännu mera prisvärd. Emedan jag visste att en längre version skulle komma till julen avstod jag från bioversionen, medan jag med desto större intresse tog del av TV-serien i tre delar.

Den var framför allt berikande genom att den avslöjade en hel del som man inte vetat om tidigare. Naturligtvis var det också en del som den inte avslöjade och hoppade över eller helt enkelt kanske inte kände till, men det som man inte själv känt till och som den avslöjade var filmens huvudsakliga behållning.

Den intressantaste detaljen var kanske hans mellanhavande med Harvard. Som ung man skickades han till Amerika mot slutet av 40-talet, där han stormtrivdes och fann sig så väl och gjorde sådana framsteg, att Harvard erbjöd honom ett fyraårigt stipendium för att studera där. Han ville gärna helhjärtat ta emot det, men familjen sade nej och kallade honom hem till Sverige, för att han skulle sköta familjens affärer. Detta var kanske hans livs stora tragedi. I Amerika hade han kunnat utveckla sig på ett annat sätt, där hade hans överlägsna begåvning troligen kunnat användas och tillvaratas på ett bättre sätt, han hade kunnat komma fram parallellt med Kennedys, Chomsky och andra, medan de svenska möjligheterna hemma var betydligt mera kringskurna.

Tragedin återkom som en fantom mot slutet av hans liv, när hans sons Harvardstipendium blev anledningen till Olof Palmes egna förödande skatteprocess. För en föreläsning i Amerika föreslog Palme att honoraret där för skulle bytas ut mot att hans son fick studera vid Harvard. Man kan föreställa sig hur gärna Palme ville att hans son skulle få den chans inte själv hade fått. Den tekniska detaljen att han inte tog upp detta i sin deklaration föranledde den omfattande och beryktade skatteprocess, som fördystrade Olof Palmes sista levnadsår.

Dessa båda detaljer understryker det tragiska i Olof Palmes liv och verk. Han övertog det socialdemokratiska partiet när det stod på höjden av sin makt bara för att se det deklinera och förlora makten, vilket det naturligtvis var oundvikligt att många partibröder måste ge honom skulden för, som om det inte räckte med alla de fiender han genom sin aggressiva amerikanskt skolade politiska framtoning redan skaffat sig och saknade diplomatisk finkänslighet för att kunna undvika.

En annan intressant detalj var hans cigarettökning. Detta kan knappast ha främjat hans hälsa. Jag upplevde honom själv en gång i riksdagen och förvånades då över hur sliten han såg ut. Jag upplevde honom som en färdig man som sjöng på sista versen, han kunde inte ha långt kvar i riksdagen så som han såg ut, vilket dessvärre besannades ännu tidigare än väntat.

Jämförelsen med Kennedys personlighet, karisma och karriär är intressant då flera har gjort den. Visserligen var de motsatser, det fanns knappast någon mer antisocialistisk politiker i världen på den tiden än Kennedy, och knappast någon mera hängivet övertygad socialist än Olof Palme. Likväl var de båda idealister, och Pierre Schori kunde inte förtränga parallellen och likheten när han vid Palmes trontillträde som ledare för Sveriges mäktigaste parti greps av tanken och förhoppningen, att Palme inte måtte bli skjuten som Kennedy.

*”Varför envisas alla med att kalla mig för irländare? Är jag inte född och uppväxt i Amerika kanske? Varför får jag då inte vara amerikan?”*

”Är det Churchill som har skickat er?”

”Inte alls.”

”Han är en chauvinistisk imperialist och ett fyllo. Inte ens det att hans mor var amerikanska kan hjälpa hans anseende i Amerika.”

”Det är ert eget anseende jag tänker på.”

”Det har jag alltid struntat i. Jag har alltid gjort vad jag har velat.”

”Men som ambassadör i London för Amerika är ni även till en viss grad ansvarig för Amerikas anseende i Europa.”

”Jag har aldrig haft problem här i England. Tvärtom har jag alltid förbluffats av att engelsmännen nästan alltid hållit med mig när jag väckt missshag i Amerika.”

”Ingen engelsman kan dela er sympati för Hitler och hans politik.”

”Det är inte sympati. Det är realism. Är det något fel i att till varje pris verka för fred till vilket pris som helst för världens välfärds skull?”

”Freden har misslyckats. Hitler föraktar och hånar den, och Roosevelt tycker att ni gör er alltmera omöjlig och löjlig i er politiska dumhet.”

”Roosevelt fattar ingenting, och ni vet ingenting. Det är bolsjevikerna som är faran, inte Hitler.”

”Delar ni hans judehat, och deltar ni i det, som Lindbergh?”

”Charles Lindbergh vet allt om flygplan och känner tyskarna. När han säger att Luftwaffe är överlägset vet han vad han talar om. Ett krig med Tyskland kan inte vinnas. Låt tyskarna göra upp med bolsjevikerna. Det är det enda de vill.”

”Om det ändå vore så enkelt. Hitler kan inte inleda något krig utan att få ett tvåfrontsrig som han i längden omöjligt kan vinna. Han har från början redan inlett ett krig mot judarna som han aldrig kan vinna. Ingen har någonsin kunnat besegra judarna hur många man än har offrat av dem.”

”Ni måste ändå förstå den naturliga antipatin mot dem. De är en sekt som alltid slutit sig samman i oförsonlig fiendskap mot alla icke-judar, som de betraktar med förakt och misstro som enbart till för att utnyttjas av dem. De har alltid regerat världen ekonomiskt och är världens mest ingrodda maffia. Vad Hitler velat från början, och heder och ära åt honom för det heroiska försöket, är att frigöra Tyskland från allt utländskt ekonomiskt beroende, alltså av den judiska världsbankmaffian. Detta kan inte Amerika och England och Frankrike tolerera, och därför ser de Hitlers predikade korståg mot bolsjevikerna som ett välkommet tillfälle till att tvinga Tyskland tillbaka in i beroendet av den judiska världsekonomin. Om det är något jag kan är det ekonomi. Jag har skapat Amerikas näst största förmögenhet av ingenting. Jag vet vad bankerna håller på med. England och Amerika har lika mycket mot bolsjevikerna som Hitler, men Hitler kan inte göra upp med bolsjevikerna utan att gå genom Polen. Om Hitler angriper Polen är Frankrike och England tvungna att angripa Tyskland. Därför försöker jag till varje pris förhindra ett tyskt angrepp mot Polen.”

”Jag är rädd att det blir mera oundvikligt för varje dag. Ryssarna har sedan tre år rustat för att införliva Finland, de baltiska staterna och Polen med Ryssland. De planerar en pakt med Tyskland för att kunna dela Polen mellan sig och Tyskland till att börja med. Men den planerade

pakten är en fälla. I överenskommelsen skall det heta, att Ryssland angriper Polen samtidigt som Tyskland gör det. Men när det tyska angreppet mot Polen kommer, som polackerna själva gör allt för att framprovocera genom sin fördrivning av tyskar från Danzig och Schlesien, kommer ryssarna att hålla sig stilla, för om de verkligen angrep samtidigt skulle Frankrikes och Englands krigsförklaring mot Tyskland utebli. Först när dessa förklarat krig av nödvändighet efter Tysklands ensidiga anfall mot Polen skall ryssarna kapa åt sig sin del av Polen, när världskriget väl kommit i gång.”

”Desto större skäl att till varje pris avvärja kriget.”

”Vem är naiv, ni eller Roosevelt? Jag är rädd att Roosevelt ändå är den större realisten av er två. Ni är för impulsiv för politiken, herr ambassadör. Ni har alltid varit för impulsiv för ert eget bästa. Er impulsivitet må ha gett er er fantastiska förmögenhet, men den har även gjort er omöjlig i både politiken och den sociala världen. Till och med Gloria Swanson, stumfilmens absoluta drottning, denna vamp och överlägsna sexpersonlighet, skrotade er som både älskare och ekonomisk rådgivare för att ni gick för långt.”

”Jag begick ett misstag. Det stod oss dyrt. ’Queen Kelly’-projektets fiasko kostade oss en miljon, men jag såg till att Erich von Stroheim aldrig mer får göra film. Både Gloria och min fru har förlåtit mig. Men de banker som satsat på Hitler och hans nazism har gjort större vinster än jag. Prescott Bush och hans Union Bank Corporation kommer att kunna göra framtidens presidenter med sitt inflytande genom sina vinster. De struntar i världsbankerna och kommer att fortsätta stötta Hitler även om det blir krig. Och om jag inte själv blir president skall jag ta mig tusan se till att mina söner blir det.”

”Ni är komprometterad, herr ambassadör, med hela er familj, liksom Bush med sin. Även om ni lyckas göra era söner till presidenter blir det genom makten av era ohederligt förtjänta pengar, i ert fall genom era affärer med förbudstidens gangstersyndikats smuggelsprit under depressionen, och i Bush fall hans förtjänster genom sitt understödjande av nazisterna och deras utplundring av alla Tysklands judar. Det går inte. En sådan draksådd kan bara alstra olyckliga eller misslyckade presidenter.”

”Så vad råder ni mig till? Varför är ni här?”

”Trotsa inte Roosevelt. Ta Churchill på allvar. Avbryt era förbindelser med Charles Lindbergh och alla andra nazistsympatisörer. Försök lyssna till er inre röst, den intuition och de antenner ni ändå måste ha, om de inte har offrats för era ambitioner, er opportunism och er impulsivitets otyglade hänsynslöshet. Skäm inte ut Amerika inför England och Europa med att predika fler eftergifter åt tyskarna. Kriget är förutbestämt sedan tre år genom Stalins planer mot Finland, Baltikum och Polen och världsbankernas vägran att låta Hitler-Tyskland göra sig oavhängigt av världsekonomin.”

”Jag vägrar. Jag måste få göra vad som är rätt. Det enda rätta är att kämpa för freden.”

”Då är ni ändå en hopplöst envis irländare.”

Det var det sista jag sade till honom.

Vi vet alla hur det gick för honom sedan. Han kunde inte hejda kriget hur han än framhärdat i att inte ge upp med att försöka, och till jul 1940 avsattes han som Amerikas främsta ambassadör i Europa. Hans äldsta son hade blivit president, om han inte förolyckats i slutet av kriget i sin egen av fadern nedärvda otåliga impulsivitet. Hans andre son Jack fick då bli president i stället, som hellre hade blivit författare och lärare vid Harvard. Något av det första han gjorde som president tillsammans med sin bror justitieministern Robert var att avlägsna sin far från allt politiskt inflytande, vilket han tog så hårt att han fick slag och aldrig repade sig. Jack mördades efter knappt tre år, det viktigaste amerikanska presidentskapet i modern tid fick bara

vara i tusen dagar, tills bland andra familjen Bush satte ett abrupt slut för dem, varvid världens politiska utveckling spårade ur så ordentligt, att skadorna därav märks ännu idag. Prescott Bushs son och sonson blev presidenter och startade tre nya krig, som om Vietnam inte varit tillräckligt.

### *Fler filmer*

Som vanligt har vi sett alldeles för många filmer. En av dem var ett högst oväntat trumfäss bland stumfilmerna, Friedrich Wilhelm Murnaus "*Sunrise*" gjord i Amerika när stumfilmen höll på att avvecklas. Det är en högst banal historia, en gift bonde bedrar sin rara fru med en vamp från staden, de planerar att göra sig av med frun genom dränkning, när det kommer till kritan kan han inte göra det, han blir omvänd, tillsammans besöker de staden i en omfattande festorgie, allt verkar utmytna i fullkomlig salighet, när de på vägen hem i sin båt överraskas i en storm, de skiljs åt, frun försvinner och befaras omkommen, när detta kommer till älskarinnans vetskap söker hon upp mannen i tron att de nu kan vara fria, han ger henne skulden för hustruns död och håller på att strypa henne i vrede när nyheten kommer, att hustrun hittats och klarat sig.

Filmen innehåller allt i fråga om kvalificerat melodrama på hög nivå, men det märkligaste med filmen är musiken. Den ackompanjerar nämligen filmen hela vägen och illustrerar alla de uttryck av ömhet, kärlek, dramatik, passion, kriser, stormar, katastrof och så vidare som bilderna skildrar, varvid även skådespelarnas prestationer måste framhållas som synnerligen imponerande. Resultatet är ett överväldigande allkonstverk av bilder, skådespeleri och musik men med texter bara i nödfall. Det är filmmagi i ordets bästa bemärkelse hela vägen, man sitter fastklustrad och gastkramad och blir så involverad genom musikens påverkan och de suggestiva bilderna, att man vid filmens slut måste pusta ut ordentligt av lättnad som efter en betydande överansträngning – men av oförglömligt positivt slag.

Filmen uppmärksammades redan på sin tid och belönades med tre Oscars i den allra första Oscarsgalan 1928, en av dem för den genomgående skyhöga konstnärliga kvaliteten.

Den första filmen som Fred Astaire och Ginger Rogers gjorde tillsammans var "*Flying Down to Rio*" 1932 och håller mer än väl att ses fortfarande, mest för två imponerande sceners skull. Den första är den oändligt långa men hela tiden underhållande *Carioca*-scenen, där denna dansschlager introduceras genom en hel balett utom sånguppträdanden, solodansuppvisning av det berömda paret, sidointriger och annat, men redan när orkestern försiktigt tar upp de första takterna, först bara en rytmmarkering, sedan något enskilt instrument, sedan några till och så vidare hela tiden växande tills den fulla orkestern blommat ut, är man införstådd med att här är en höjdpunkt.

Den andra scenen är den ännu idag troligen oöverträffade dansuppvisningen på flygplansvingarna ovanför Rio. De har handtag att hålla sig i, men ändå, och vid ett tillfälle är det faktiskt en som störtar – för att fångas upp av ett annat flygplan. Bara idén till en sådan uppvisning är gastkramande och måste hålla vilken publik som helst för alla tider i andlös spänning så länge baletten pågår, som en levande pyramid på slak lina utan skyddsnät, och här var det mycket långt till marken.

Filmatiseringen av Kiplings "*The Jungle Book*" från 1946 håller ännu idag som det bästa förverkligandet av Kiplings Mowglihistorier. Den filmades i regnskogarna inåt landet öster om Goa i södra Indien och är till största delen en ren naturfilm. Alla djuren finns med i äkta upplaga



– Bagheera, Baloo, Kaa, Shere Khan, Hathi utom skurkarna bland människorna, Mowglis mor ges en utomordentlig gestaltning, och Mowgli själv spelas av Sabu, som särskilt under 40-talet utmärkte sig i en lång rad exotiska filmer från främst Indien, till exempel Powell-Pressburgers ”*Black Narcissus*” och filmatiseringen av Kiplings ”Toomai och elefanterna” – ”*The Elephant Boy*”. Men det bästa med filmen är också här musiken. Den är komponerad av Miklos Rosta, som då stod på höjden av sitt mästerskap – han gjorde bland annat även den mycket effektfulla musiken till Hitchcocks ”*Spellbound*” och senare till ”*Ben Hur*”. Här är musiken makalöst anpassad till den indiska miljön och låter nästan övertygande indisk hela vägen, som i en klassisk stumfilm ackompanjerar den bilderna hela vägen nästan oavbrutet och är lika fantastiskt väl formad efter bilderna som rösterna efter de djur de personifierar. Zoltan Korda gjorde filmen, bror till den store producenten Alexander Korda, som producerade.

Även ”*Lady och Lufsen*” håller mer än väl att ses igen. Det är speciellt två scener som lyfter fram filmen till tidlös aktualitet. Den första är givetvis spaghettscenen, när Lufsen bjuder ut Lady och tar henne med på rena kärleksvandringen, men den andra är ännu mer slående. Det är scenen med hundarna i hundfängelset, där en intet ont anande leds bort för att avlivas. Scenen inleds med en obeskrivlig sångkör av hundarna, som går direkt till hjärtat. En rysk vinthund är en djupröstad filosof, en engelsk bulldogg är den evige grovhuggaren-delinkventen, en bedagad knähund uppträder som en erfaren dam i utförsbacken, och så vidare, och i detta dödsdomda sällskap, som inte har några illusioner om livet, hamnar Lady för ett tillfälligt besök i underjorden.

En annan ytterst imponerande klassiker var den storstilade och ambitiösa filmatiseringen av Gershwins opera ”*Porgy and Bess*” med Dorothy Dandridge och Sidney Poitier men kanske främst av allt Sammy Davis Jr som Sportin’ Life 1958. Det är makalöst hur Otto Preminger faktiskt lyckats flytta denna opera till en filmduk utan att förlora något på vägen. Tvärtom vinner den i färg, närbilder, realism, folkscener och ett virtuost skådespeleri. Crown (Brock Peters) är mera demonisk än vad han någonsin kan göras på scenen, och massscenerna är massivt imponerande. Genom att så mycket folk är energiska på filmduken under i stort sett hela filmen blir man dock något andtruten inför det tunga trycket och filmen kan framstå som något tung. Den blev ingen publiksuccé men i stället, liksom ju också publikfiaskot operan blev, en desto större konstnärlig framgång.

Nästa klassiker var den historiskt korrekta återgivningen 1964 av dramat om Becket, ärkebiskopen i Canterbury och kungens bästa vän, som omsider blev mördad 1170 mitt i katedralen genom kungens eget förvållande. Peter O’Toole gör kungen och Richard Burton Becket, och frågan är vem som är bättre. De är båda som bäst, och det är tillsammans som de gör denna film till en enorm upplevelse för alla tider. Martita Hunt som kungens moder, Pamela Brown som hans drottning och Donald Wolfitt som biskopen av London berikar föreställningen ytterligare. Jean Anouilh skrev pjäsen, men det är tydligt hur man ändå har försökt göra det hela så realistiskt troget som möjligt.

”*Hugo och Josefin*” från 1968 fick vi äntligen se för första gången. Det är en betagande barnskildring även om intrigen är tunn med scener som man aldrig glömmer, främst när Hugo kommer cyklande ut ur den nerlagda fabriken på en 1800-tals cykel utan att nå ner till tramporna, och när Beppe Wolgers dansar med Josefin. Musiken spelar här en viktig roll då den

är utvald med stor omsorg, det är både Brahms (Valsen i Ass-dur) och Händel ("*For unto Us a Child is Born*" ur Messias) och flera andra pärlor, medan filmen framför allt utmärks av sin fulländade barnpsykologi. Det var Kjell Gredes första film.

Om vi går över till julfilmerna, så förekom det ju faktiskt några sådana. På själva julafton visades den franska moderna "En julberättelse" med självaste Cathérine Deneuve, vilket man trodde att skulle borga för en säker tillställning. Denna familjeinteriörsfilm på två och en halv timmar visade sig nästan uteslutande bestå av familjegräl, familjemotsättningar, familjeintriger och till och med familjeotrohet, då en broder gick till sängs med sin brors hustru och en annan bror bedrog hela familjen särskilt ekonomiskt. Saken blev inte bättre av att Cathérine Deneuve, modern till alla dessa vrak, led av cancer. Man förvånas över TV:s filmval till julafton. Filmen var säkert hur skickligt gjord som helst, programbladet gav den en fyra av fem, det var inget fel på den oavbrutet giftiga dialogen, och så vidare, men man har sällan blivit gladare än när denna film till slut äntligen var över.

Då var "*The Holiday*" med Kate Winslet och Cameron Diaz, den ena i England och den andra i Los Angeles, som bytte hus med varandra för att komma bort från sina män åtminstone tillfälligt, betydligt mera underfundig och givande. För en gångs skull slapp Jude Law att spela rucklare och skurk utan var Kate Winslets bror och dessutom änkling med två barn. Cameron Diaz är en ganska påfrestande och tröttsam skådespelerska, då hon alltid spelar över, medan filmens trumfäss var den gamle Eli Wallach, som blir Kate Winslets nya kavaljer i LA, en gammal rullatorberoende före detta filmmanusförfattare, som har allt att berätta om Hollywood och gör det. Hans episod får hela filmen att slå över till en minnesvärd upplevelse man gärna återvänder till.

"*Eragon*" är väl den bästa av alla drakfilmer, där den sista överlevande draken spelas av ingen mindre än Rachel Weisz, vilket hon gör med den äran, fastän det bara är rösten. John Malkovich är som sig bör som den onde kunganidingen, medan hans hantlangare Robert Carlyle som fantomen Durza stjälar det mesta av föreställningen, fastän han har god konkurrens av Jeremy Irons som den sista överlevande riddaren i dessa onda tider, där finalens stora dust med de onda makterna tydligen bara är inledningen till vad som komma skall, då John Malkovich dessvärre inte bara överlever utan dessutom har ett kort kvar i bakfickan.

Den sanna historien om "*Domino*", dottern till Laurence Harvey som blev prisjägare till yrket och något av en legend i den branschen, gjordes till film av ingen mindre än Tony Scott, som kände legenden Domino i verkligheten, som fick spelas av Keira Knightley, en udda roll i hennes repertoar, som hon dock åtminstone klarade av. Den verkliga Domino får man se strax innan filmen tar slut i ett stillbildsfoto, medan hon i verkligheten råkade ut för ett oförklarligt mord strax efter att filmen lanserats, som aldrig har kunnat utredas, helt i stil med Dominos högrisktagande äventyrsliv, som filmen skildrar i all sin brokighet med någon svårighet, då det är alltför mycket detaljer och intriger att hålla reda på, men det är verkligen ingen dålig actionfilm.

Keira Knightley förekom också som ingen mindre än den blivande drottning Guinevere i den primitivistiska filmen om kung Arthur med Clive Owen i huvudrollen, där han får slåss med självaste Stellan Skarsgård, en synnerligen brutal ärkeskurk som hövding för de blodtörstiga saxarna vid deras invasion på 400-talet. Dessa saxare uppträder i myriader medan kung Arthur

inte har fler än sex riddare, av vilka några dessutom stryker med, bland annat Lancelot, till publikens stora besvikelse, så att han i den här filmen inte får bedra kungen med Guinevere. Naturligtvis klarar dock kung Arthur och hans några riddare av alla dessa myriader, men inte utan hjälp av Merlin. Man har vinnlagt sig om att göra denna film så primitivt realistisk som möjligt, här finns inte ett spår av alla Hollywood- och Camelotkulisser, och det episka slaget ute på fjordisen är en scen som kommer att gå till historien. Summa summarum har det gjorts få lika bra kung Arthur-filmer – det är väl bara filmen ”Merlin” med Sam Neill i titelrollen samt ”Avalons dimmor” för TV som kan mäta sig med den.

Till slut återstår det att traditionsenligt utkora årets bästa sedda filmer. Om vi börjar från slutet, nummer 5, har en enhällig jury funnit den argentinska ”The Secret in Their Eyes” (*”El secreto de sus ojos”*) vara värd uppmärksamheten av ett hederspris, en mycket ovanlig film, faktiskt en deckare, men där mordet ägt rum för många år sedan, och där hela filmen egentligen bara är en mycket intensivt flytande dialog mellan aktörerna, främst deckarparet, en advokat och hans närmaste medarbetare, fenomenalt spelad av den charmerande Soledad Villamil. Detta är en film att ständigt återvända till för dess labyrintiska men obevekligt logiska fantastiska deckarpsykologi, regisserad av Juan José Campanella.

På fjärde plats har vi inte haft något val än att placera en gammal film, som vi efter många års önskelängtan äntligen fick se, varvid den trots mångårig idealisering ändå överträffade alla förväntningar, den historiskt sanna berättelsen om den stackars drottningen till kung George I av Hanover, en hejdundrande tölp, vars äktenskap var en ständigt tilltagande förnedring av hustrun, här spelad av Joan Greenwood i hennes livs roll, som naturligtvis av ödet tvingades in på äventyret med en älskare, den svenske gentlemannen i kubik greve Philip von Königsmarck (Stewart Granger) som råkar riktigt illa ut för hennes skull men utstår tragedin även för hennes skull. Detta är och förblir en av de mest imponerande kostymfilmer som någonsin gjorts, och den prunkande prakten i färgerna, kläderna och scenografin tillspetsas och förhöjs dessutom av den fantastiska musiken, som mycket riktigt är en saraband som första gången gör entré mycket effektivt just när de älskandes öde blir oundvikligt. Det är därtill en sann kärlek som skildras, det är inte bara någon drottningflirt eller hovlek, utan allvaret är dödligt. Basil Dearden gjorde filmen 1948. Dess betecknande titel är *”Sarabande for Dead Lovers”*.

Som trea måste vi föra fram något så ovanligt i dessa sammanhang som en finsk film. *”Raja 1918”* (*”Gränsen 1918”*) är den sanna historien om Jörn Donners pappa, en av Mannerheims officerer, som efter inbördeskriget fick i uppdrag att upprätta gränsstationen mellan Finland och Sovjetunionen. Denna baggistjänst i fredstid visade sig medföra oöverskådliga komplikationer i form av en ständigt tilltagande flyktingström från Petersburg som Finland inte kunde hantera. Det var alla Sankt Petersburgsborna som inte längre såg sig kunna ha något liv i Leningrad. Komplikationerna kompliceras av den lilla gränsbyns skollärlarinna, gift med en före detta rödgardist från inbördeskriget och vars bror också är röd och efterlyst. Dramat är väl komponerat, spänningen stiger oavbrutet, de mänskliga ödena skildras med stor inlevelse och pathos, och det är framför allt skådespelarprestationerna i denna film, särskilt Leonid Mozgojov som den ryska gränskommissarien, före detta major i tsarens armé och godsägare, som gör den så oerhört innerlig och levande i sin skakande och fullt organiska realism – utan tvekan den bästa finska film som har gjorts. Uppslaget var Donners, men Aleksii Bardy stod för det mycket skickliga manuset och Lauri Törhönen för regin.

Som tvåa måste vi framhålla ännu en mycket ovanlig film, den ungersk-slovakisk-engelska "Bathory", även den en sann historia, eller så sann som möjligt – hur det egentligen gick till har aldrig exakt kunnat utredas. Grevinnan Elisabeth Bathory var brorsdotter till en kung av Polen, gift med en av de främsta ungerska krigshjältarna i kampen mot turkarna och landets rikaste kvinna – själva kungen stod i skuld till henne och kunde inte betala den, vilket troligen var anledningen till att man oskadliggjorde henne. Dramat är omfattande och komplicerat, men även om filmen knappast träffar den historiska sanningen rätt är den ett förtrollande konstverk. Man har kryddat den med målaren Michelangelo di Caravaggios närvaro, även om det inte var han som målade det enda porträtt av henne som funnits (och som försvann på 1990-talet), medan Anna Friel som grevinnan själv uppbär hela filmen. Magiska ingredienser förekommer, då hon under en längre tid utsattes för manipulationer genom droger förmedlade av en spion inplanterad i hennes slott av hennes förföljare och avundsman Thurzo, som till slut fick henne på fall, medan filmens största magi är musiken, en mycket egenartad musik perfekt anpassad till den poetiska stämning som genomsyrar hela filmen – grevinnan Bathory var en gedigen renässansmänniska med stort skönhetsinne, som kanske var det som tog över hennes förstånd och skenade iväg med henne. Kort sagt, det är en betagande film som förtjänar mera uppmärksamhet, medan den orättvist utsatts för sensationisering och falsk reklam som skräckfilm, vilket den inte alls är. Tvärtom är den en av de mest renodlat romantiska filmer som har gjorts och för tankarna direkt till de brittiska Gainsborough-kostymfilmerna från 40-talet.

Självfallet kunde bara en film placeras på första platsen. Den franska "The Artist" slog världen med häpnad i våras som den första renodlade stumfilmen på 75 år (efter Chaplins "Moderna tider"), och den har genomgående prisats med högsta tänkbara betyg av alla vi råkat som har sett den. Vi inledde denna filmkrönika med den klassiska slutgiltiga stumfilmen "Sunrise" med sin märkliga skyhöga kvalitet som konstverk genom aktörernas, regins och framför allt musikens fantastiska användning. "The Artist" är exakt en film som den – musiken säger mer och uttrycker mer än hela handlingen och orden, medan dramat även här är obevekligt gastkramande i all sin futtighet – en stumfilmsstjärna på toppen av sin karriär ställs inför ljudfilmens överlägsna konkurrens, vägrar anpassa sig, går under i förtvivlan, men räddas av en dame. Det är hela historien, men vilken uttrycksfullhet, vilket drama, vilka skådespelare, vilken idé! Första priset var självklart. Det förekom ingen konkurrens, – och den meningen verkar även delas av de flesta andra tidningar.

### *Musikens yttersta grunder*

*– utdrag ur artikel av okänd författare*

Harmoni är vad de flesta filosofer är överens om att måste vara en förutsättning för skönhet. En enhet kan bara beskrivas som *vacker* om dess komponenter står i *harmoni* med varandra. Världen beskrivs som vacker och dess Skapare bedöms som God eftersom godhet måste verka i enlighet med sin egen natur, och god samverkan i enlighet med sin egen natur är harmonisk, eftersom det goda den åstadkommer är i harmoni med den godhet den utgör. Skönhet är således harmoni som manifesterar sin komplicerade natur i någon form.

Universum består av olika grader av det goda, som börjar med materia (det lägsta goda) och slutar i ande (det högsta goda). Hos människan är hans högre natur *summan av allt gott* hos honom. Därav följer att hans högre natur lätt känner igen det goda eftersom det goda synliga i världen harmonierar med det goda i hans själ. Vad människan benämner det onda är därför, i enlighet med materians natur, bara den lägsta graden av hans egen motsats. Den lägsta graden av godhet förutsätter på samma sätt den lägsta graden av harmoni och skönhet. Således är formlöshet eller oformlighet (det onda) den minst harmoniska kombinationen av naturligt harmoniska element. Formlöshet är onaturligt, för emedan summan av allting är det *goda* är det naturligt att allting borde delta i det *goda* och arrangeras i kombinationer som är harmoniska. Harmoni är det manifesterade uttrycket för det eviga *godas vilja*.



*Apollon och Hermes var äkta bröder och blandades ofta ihop i den grekiska mytologin, så att båda esomoftast övertog den andras karaktär och egenskaper.*

#### *Musikens filosofi*

Det är högst troligt att de initierade grekerna fick sin kunskap om musikens filosofiska och terapeutiska aspekter från egyptierna, som i sin tur betraktade Hermes som grundaren av denna konst. Enligt en legend konstruerade guden den första lyran med att spänna strängar över konkaviteten av ett sköldpaddsskal. Både Isis och Osiris främjade och beskyddade musik och poesi. Platon menade i sin beskrivning av dessa konster hos de antika egyptierna, att sång och poesi hade funnits hos egyptierna i minst tio tusen år, och att dessa var av en så upphöjd och inspirerande natur att endast gudar och gudalika män kunde ha komponerat dem. I Mysterierna betraktades lyran som den hemliga symbolen för den mänskliga konstitutionen, då instrumentets

kropp representerade den fysiska formen, strängarna nerverna och musikern anden. Genom att spela på nerverna skapade anden harmonierna mellan de vanliga kroppsliga funktionerna, vilka blev dysfunktionella och dissonerande om människans natur besudlades.

Medan de tidiga kineserna, hinduerna, perserna, israeliterna och grekerna använde sig av både vokal och instrumental musik i sina religiösa ceremonier, samt för att komplettera sina dikter och dramer, så kom det an på Pythagoras att höja konsten till sin rätta dignitet genom att demonstrera dess matematiska grunder. Fastän det har påståtts att han själv inte var någon musiker betraktas han dock allmänt som upptäckaren av den diatoniska skalan. Efter att först ha lärt sig musikens gudomliga teori av de ansvariga prästerna för vissa mysterier som han invigts i, grubblade han under flera år över lagarna för konsonans och dissonans. Hur han löste problemet är okänt, men man har försökt tolka vissa legender till rekonstruktionsförsök av hans praktiska experiment, varvid han skall ha upptäckt oktavens, kvintens och andra intervalls förhållanden till varandra.

För Pythagoras var musiken helt komponerad av matematikens gudomliga vetenskap, så att dess harmonier var ovevkligt beroende av matematiska proportioner. Pythagoréerna försäkrade och var helt förvissade om att matematiska lagar demonstrerade den exakta metodiken i den godhet som etablerat och styrde universum. Matematisk ordning föregick således harmoni, då det var dess lagar som styrde alla harmoniska proportioner. Efter att ha upptäckt dessa harmoniska grunder initierade Pythagoras småningom sina lärjungar i detta, som han kallade den högsta arcanan av alla mysterier. Han indelade skapelsens alla beståndsdelar i olika sfärer eller plan, vilka han gav vart och ett en ton, ett harmoniskt intervall, ett nummer, ett namn, en färg och en form. Sedan gick han vidare med att bevisa riktigheten i sina slutsatser med att demonstrera dem på olika nivåer av intelligens och materia från de mest abstrakta logiska premisser till den mest konkreta geometriska soliditet. Ur överensstämmelserna mellan dessa olika metodiker av bevisföring etablerades den odiskutabla förekomsten av vissa naturlagar.

Efter att ha etablerat musiken som en exakt vetenskap, applicerade Pythagoras sin nyupptäckta lag om harmoniska intervall till alla naturfenomen, så att han till och med demonstrerade de harmoniska förhållandena mellan planeter, stjärnbilder och naturens element. Ett anmärkningsvärt exempel på moderna bekräftelser av antika filosofiska slutsatser är grundämnenas harmoniska progression. Medan han gjorde en lista över grundämnena i stigande ordning enligt deras atomvikt, upptäckte John A. Newlands, att vart åttonde grundämne upprepade särskilda egenskaper. Denna upptäckt är känd som *oktavlagen* i modern kemi.

Då de hävdade att harmoni inte bestämdes av sinnenas förnimmelser utan av logik och matematik, kallade sig pythagoréerna för *kanoniker* till skillnad från musiker av den *Harmoniska Skolan*, som hävdade att det var smak och instinkt som bestämde de normgivande harmoniska principerna. I iakttagandet av musikens djupgående verkan på sinnen och känslorna tvekade inte Pythagoras inför att påverka kroppen och sinnet med vad han kallade "musikalisk medicin".

Pythagoras markerade en sådan preferens för stränginstrument att han till och med gick så långt att han varnade sina lärjungar för att låta sina öron besudlas av pipor och cymbaler. Han menade vidare att själen kunde renas från irrationellt inflytande genom allvarliga sånger till ackompanjemang av lyran. I sin undersökning av harmonins terapeutiska möjligheter upptäckte Pythagoras att de sju tonarterna i grekisk musik kunde uppegga eller stilla de olika känslorna. Det har berättats, att en natt när han studerade stjärnorna kom en drucken ung man förbi som var galen av svartsjuka och samlade ved framför dörren till sin kärestas hus för att sätta eld på detsamma. Ynglingens frenesi tillspetsades av en flöjtspelare som en bit därifrån spelade en melodi i den skärrande Frygiska tonarten. Pythagoras övertalade flöjtspelaren att ändra melodin

till den lugnare och mer rytmiska Spondaiska tonarten, varigenom den berusade ynglingen genast besinnade sig, samlade upp veden igen och gick hem till sig med den för att använda den bättre.

Det berättas också hur Empedokles, en lärjunge till Pythagoras, räddade sin värd Anchitos till livet med att ändra tonart på den musik han spelade, när värden hotades med svärd av en vars far han hade dömt till avrättning. Det är också känt att läkaren Asklepios botade sciatica och andra nervsjukdomar med att blåsa i en trumpet i patientens närvaro.

Pythagoras botade många sjukdomar i både ande, kropp och själ med att ha särskilt utvalda musikaliska kompositioner spelade i den lidandes närvaro eller genom att personligen recitera särskilda utdrag ur Homeros eller Hesiodos. Vid hans universitet i Kroton brukade pythagoréerna inleda och avsluta varje dag med sånger, vid morgonen sådana som avsåg att rena sinnet från sömnens verkningar och inspirera det till dagens övningar, och till kvällen mer avslappnade och vilsamma sådana, som kunde bidra till vila och sömn. Vid vårdagjämningen organiserade Pythagoras sina lärjungar till en samling där alla stod i cirkel kring en i mitten som ledde dem i sången och ackompanjerade dem på lyra.

Pythagoras terapeutiska musik beskrivs av Iamblikos sålunda: ”Det förekom vissa melodier som användes som botemedel mot själens passioner och även mot uppgivenhet och förtvivlan, vilka Pythagoras menade att var bästa botemedlet mot sådana åkommor. Andra melodier använde han mot vrede och raseri, och åter andra mot sinnesförvirring. Det finns också en annan kategori som används mot åtrå och begär.”

Det är möjligt att pythagoréerna upptäckte sambandet mellan de sju grekiska tonarterna och planeterna. Som ett exempel kan nämnas, att Plinius förklarade att Saturnus rör sig i den doriska tonarten och Jupiter i den frygiska. Det är också uppenbart att temperamenten är kopplade till de olika tonarterna liksom passionerna. Således kan vrede, som är en eldig passion, spädas på med en eldisk tonart eller neutraliseras genom en vattmig tonart.

Emil Nauman summerar de långtgående effekterna av musik på den grekiska kulturen sålunda: ”Platon var emot idén att musikens mening enbart var att skapa glada och lyckliga känslor och hävdade att den snarare borde inspirera kärlek till allt som är ädelt och avsky för allt som är lågt, och att ingenting kunde starkare påverka människans innersta känsla än melodi och rytm. Helt förvissad om detta var han överens med Sokrates lärare Damon av Athen om, att introducerandet av en ny och enerverande tonskala kunde skada framtiden för hela nationen, och att det inte var möjligt att ändra en tonart utan att statens grundvalar måste omskakas. Platon menade att musik som förädlar anden var av ett mycket högre slag än den som bara tilltalar sinnen, och han insisterade på att den lagstiftande församlingen måste ingripa mot musik av förråande och lösaktig natur och uppmuntra endast sådan som var ren och värdig; att starka och taktfasta melodier var för män medan smekande melodier var för kvinnor. Av detta framgår det att musiken tydligen spelade en viktig roll i fostrandet av grekisk ungdom. Den yttersta omsorg måste också visas i valet av instrumentalmusik, då frånvaron av ord fördunklade dess mening, och det var svårt att förutse om den skulle ha ett välgörande eller oroväckande inflytande på publiken. Den populära smaken, som alltid fjäskades för genom sinnliga och vulgära effekter, borde behandlas med förakt.

*– med tack till Gunnar Colding för åtkomsten och tipset.*

*Milstenar*, januari 2013.

- 1 Baron Pierre de Coubertin 150 år, de moderna olympiska spelens instiftare.
- 3 John R.R. Tolkien 120 år.
- 5 Kung Juan Carlos I av Spanien 75 år.
- 6 Max Bruch 175 år.
- 8 300 år sedan Arcangelo Corelli avled.
- 9 Richard Nixon 100 år (avliden).
- 10 Gustav Husak 100 år (avliden).  
Londons Underground 150 år.
- 15 Lloyd Bridges 100 år.
- 17 David Lloyd George 150 år.  
Konstantin Stanislavskij 150 år.
- 18 *Danny Kaye 100 år.*
- 19 Sir Henry Bessemer 200 år.  
Janis Joplin 70 år.
- 23 50 år sedan den värsta brittiska spionskandalen någonsin: Kim Philby.
- 27 40 år sedan USA lade ner all vidare krigsoffensiv i Vietnam.
- 28 Sir Thomas Bodley 400 år.
- 29 Katherine Ross 70 år.
- 30 50 år sedan François Poulenc avled.  
Bara 80 år sedan Hitler blev kansler av Tyskland.
- 31 70 år sedan fältmarskalk Paulus kapitulerade vid Stalingrad.

*Resan till Dzhongkhul*, del 4: *Framtidskonferensen (forts.)*

*Bernd* Tack, nådig frun. Ni är säkert alla medvetna om vad som pågår. Oceanerna håller på att stiga ytterst långsamt men säkert och accelererande. Tills vidare handlar det bara om tiondedels millimetrar, men redan vid två millimeter kan det börja bli kritiskt. Om havsbalansen en gång rubbas och havsnivån spränger de gränser den hållit sig inom under all historisk tid kan vad som helst hända. Holland och Venedig står först i tur jämte Louisiana, som redan drabbats en gång som en varning. Golfströmmen håller på att avstanna och har redan saktat av så mycket att klimatet affekterats i Nordeuropa, framför allt de Brittiska öarna och Skandinavien, som fått våtare klimat och kallare vintrar. Grönlandsisen smälter och har redan börjat utlösa tsunamis genom lavinartade isbergskalvningar. Om Grönland smälter och Arktis blir isfritt upphör Golfströmmen helt, och alla världens havsströmmar påverkas i oförutsägbar riktning. Klimatet världen över har redan blivit fem procent fuktigare, vilket manifesterar sig genom de ständigt allt värre tropiska regnstormarna och katastrofcyklonerna, som nu har dränkt hela Manila. De har oavbrutet accelererat de senaste tjugo åren i samma takt som jordbävningar, och ett samband har konstaterats.

Vi vetenskapsmän kan ingenting göra. Vi kan bara iaktta och rapportera. Världens politiker har aldrig lyssnat på oss med ett enda undantag: Al Gore. Jag ser det som världens enda möjlighet till räddning att köra över politikerna, som politikerna alltid kört över alla andra. Om vi inte kör över politikerna kör naturen över oss alla.

*ordf.* Tack, Bernd. Någon replik? (*Ingen replik.*) Nästa talare är Albert från Calgary.  
(*Den som nu reste sig var amerikan men tydligen kanadensare av indiansk härkomst.*)



*Albert* Problemet är globalt och handlar om den vite mannens framfart. Ja, jag talar som indian, som representant för det naturfolk som var Amerikas verkliga ägare och som förvaltade det väl tills den vite mannen kom och med kristendomens falska hjärntvätt som ursäkt för sin rovgirighet förstörde hela Nord- och Sydamerika och förslavade eller förvandlade deras rätta förvaltare till slavar, trälar eller fredlösa andrahandsmänniskor utan mänskliga rättigheter. Så utrotade spanjorerna metodiskt och skrupelfritt otaliga indianfolk från Latinamerika, varpå de engelsktalande amerikanerna gjorde samma sak i Nordamerika fast ännu mera brutalt, grymt och ordentligt. Spanjorerna bara mördade och torterade ihjäl, men amerikanerna praktiserade metodisk biologisk krigföring i ett beräknande utrotningskrig mot indianerna genom att utrota deras levebröd bisonoxen, metodiskt förstöra deras odlingar och döda deras husdjur och hästar och massakrera deras kvinnor och barn i förintandet av deras läger. Den nordamerikanska förintelsen av indianerna kan mycket väl jämföras med den turkiska folkförintelsen av armenierna, med den tyska förintelsen av judarna, med Stalins folkförintelser under Sovjetunionen och med Maos likgiltiga offerande av sitt eget folk. I alla dessa folkförintelser var den drivande kraften den mänskliga girigheten och maktlystnaden, som har gjort människan till ett monstrum ovärdigt att leva på vår jord. Hela naturen klagar på människan och hennes onaturlighet och oaktsamhet. Detta är problemet. För två hundra år sedan var vi bara en miljard. Robert Malthus varnade och sade att vi inte borde bli fler. Vi är nu sju gånger så många och har fördubblats bara under de sista fyrtio åren. Vem som helst kan se att det inte håller i längden. Någon måste gå. Människan eller naturen? Människan kan inte överleva om hon låter naturen gå. Naturen och människan kan bara överleva om människan låter naturen överleva med att återställa henne, för hon behöver återställas. Skogar behöver återplanteras över hela världen, naturen behöver städas, haven behöver rensas på skräp, miljöförstöringar måste upphöra, giftiga industrier måste demonteras, alla kärnvapen måste skrotas, och resurserna måste i stället läggas på utvecklingen av rena miljöer genom sol och vind och på bevattningen och uppodlingen av öknar. Det sade redan president Kennedy. Vi har mycket att göra som måste göras, och det viktigaste är att den vite mannens skadlighet måste oskadliggöras.

*ordf.* Tack, Albert. Någon replik? (*Ingen replik, men en hippie höjde ett finger.*) Var så god, Steve.

*Steve* Du talar om desarmeringen av alla kärnvapen men glömmer att nämna världens största och mest lönsamma industri vapenindustrin. De rikaste länderna har alltid tävlat om att få sälja vapen till båda sidor i en väpnad konflikt och gjort sina största inkomster just därför på konflikter. Den industrin vore den mest angelägna att desarmera. Ett annat krig som gör stora pengar är kriget mot narkotikan, som bara gör stora pengar emedan all narkotika är kriminaliserad. Samtidigt som narkotikahandeln genom dess kriminalisering är världens näst mest lönsamma affärsrörelse kostar kriminaliseringen av narkotika astronomiska utgifter genom alla de krig kriminaliseringen kräver med därtill hörande fängelsevård, sjukhusvård, juridiska komplikationer och rättsfall. I Portugal har narkotikan avkriminaliserats för tio år sedan med enbart positiva resultat i synnerhet för ekonomin genom att alla kostnader för kriminaliseringen har sjunkit undan. Skrota vapenindustrin och avkriminalisera narkotikan, eller legalisera åtminstone den enbart läkande och helande marijuanen, och vi har kommit ett långt och nödvändigt steg i positiv riktning.

(*Till detta hördes nästan allmänt bifall.*)

*ordf.* Tack, Steve. Fler repliker? (*Ingen replik.*) Då går ordet till Thubten från Tibet.

(*Referatet av konferensen fortsätter i nästa nummer.*)

### *Den strålande fiaskoresam. del 14: Avslutning i Leh.*

Efter besvikelsen med den havererade bussresan gick jag upp till överste Wangdus vid dalens slut för en avskedsvisit. Han hann upp mig på vägen, då han råkade köra upp från Leh just då. Vi hade sedan ett mycket givande samtal över en kopp mycket stimulerande kaffe med en ladakhisk bakelse.

Naturligtvis måste jag berätta om festivalen. Jag refererade borgmästarens tal, och han kände sin borgmästare eller "Ladakhs kulturminister". Han var en bra ledare och politiker för Ladakh men förteg och bortsåg helt från turismens baksida. Om ingenting görs åt de nedskräpande hinduiska turisterna som varken tål Ladakhs klimat eller mat och bara kommer hit för att bli sjuka men ändå skräpar ner överallt, eller åt den dåliga luften i Leh som man knappast mera kan andas, så kommer problemen att förvärras. Turism är inte bara expanderande statistik och inkomster.

Som alltid kom vi in på religionen, och min vän var mycket kritisk mot det hinduiska nationalistpartiet BJP som var fundamentalistiskt. Det går inte i vår moderna globala värld. Desto nöjdare var han med premiärminister Singh, som är sikh och mycket högt respekterad runt om i världen, och med Sonia Gandhi, italienskan som styr Indien. De var ett utmärkt par som närmade sig det idealiska då de kompletterade varandra i ett mycket kompetent styrande av Indien.

Genom hinduismens problem kom vi också in på den katolska kyrkans förfall och alla skandalerna med pedofili och homosexualitet. I buddhistiska kloster hade homosexualitet alltid förekommit och aldrig väckt ont blod. Han frågade mig om min mening, och jag menade att alla människor egentligen är bisexuella men att det naturligtvis bara är heterosexualitet som kan ge riktiga barn. Både homosexualitet och lesbicism borde därför tolereras universellt, och världen är väl på väg dithän. Naturligtvis har homosexualitet även förekommit i katolska kyrkan tidigare och det allmänt. Det är först på senare tid saken har blivit offentlig. Det förekommer även muslimska sekter där homosexualitet rentav odlas och uppmuntras.

Vi pratade om väldigt mycket mer, men tiden gick, och vi beslöt som vanligt att fortsätta nästa år.

På eftermiddagen dök Halvar upp mitt på gatan, och vi gick genast in på "Gismo" och tog en kaffe tillsammans. Hans fortsatta förlustelser i Lamayuru hade artat sig väl. När vi skilts hade han gått direkt till Wanla och övernattat där för att följande dag kunna återkomma till Lamayuru och följande morgon ta sig tillbaka till Leh med en högst ordinär buss, som den morgonen synes ha varit punktlig klockan 9 (enligt min erfarenhet för första gången någonsin) men tog 5 timmar på sig till Leh (11 mil) på grund av vägarbetena. Vi hade sedan även middag tillsammans, och Daniele från igår var med oss på "Norlakh" medan endast hans två milanesiska damer gett sig av. Jag mailade dem alla tre med länkar till mina fotoalbum på Internet, vilket de genast svarade positivt på, var i Delhi de än befann sig.

Min sista dag i Leh tog jag det riktigt lugnt för att vila upp mig och förbereda mig för nattresan till Manali på 18 timmar med start vid midnatt. För första gången under resan tog jag en siesta under eftermiddagen, vilket gjorde mycket gott. Jag hade sedan en träff med Skarma och fick träffa hans kompanjon Tsering Angduc, som mest arbetade från Tyskland. Vi diskuterade framför allt bussfrågan. Tsering bekräftade att det var ett stort problem i synnerhet för lokalbefolkningen, som inte har råd att åka jeep och minibuss hur som helst. Problemet är till stor del en rest och kvarleva från förra årets katastrof. Då kunde det inte gå några bussar alls på grund av alla de fördärvade vägarna, medan minibussar och jeepar med nöd kunde ta sig förbi

hindren. Därav kom det sig att alla begagnade dessa färdmedel medan busstrafiken fullkomligt kom av sig. I år är dock jeep- och minibustrafiken väsentligt dyrare än förra året, medan den normala, billiga busstrafiken ännu inte kommit i gång riktigt.

Med Halvar hade vi bestämt att äta middag på ”Tenzing Dickey” klockan 7, och där infann sig till vår glada överraskning även Janne. Han hade med Bertil lyckats genomföra baby-trekken från Likir till Themisgang, men när de kom fram den första kvällen mot Hemis-Shukpachen var de fullkomligt uttröttade. Nästa dag hade de fortsatt över det sista passet men passerat Themisgang utan att stanna och gått hela vägen ner till Nurla, där de hade skilts. Bertil hade velat fortsätta till Lamayuru, medan Janne var inriktad mot Leh. Där kom han fram klockan 5, och det var en stor lättnad för Halvar och mig att de hade klarat det så bra. Vi hade en kalasmiddag på ”Tenzing Dickey” med kaffe efteråt på ”Gismo”, och därmed var min sista dag i Leh avslutad. Det återstod endast att packa sina saker och invänta den midnattstimme då det gällde att uppsöka den minibuss som genom natten och dagen skulle flyga med mig tillbaka till Manali.

(I nästa nummer: *Den stökiga nedresan.*)

### *Bonusresan, del 12: Phudong.*

Det var dags att bege sig till Sikkim. Jag steg upp i ottan och för första gången i solsken över Darjeeling. Mina vänner från Amerika och Tyskland, Austin och Svenja och några till, hade stigit upp halv fyra igår i hopp om att få en skymt av Kanjenjunga innan de måste resa vidare. De tog en jeep ut till Tiger Hill där de tillsammans med minst 50 andra jeeps besättningar och passagerarturister fick stå och frysa i väntan på soluppgången, som bara bjöd på moln och dimma. Idag var det vackert, och idag på morgonen i leende solsken med Kanjenjunga strålände av härlighet måste de ge sig av.

Jag hade turen att få en väldigt trevlig medpassagerare, en civilingenjör som pendlade mellan sitt hem i Lebang utanför Darjeeling och ständiga projekt i Sikkim. Hela hans familj för övrigt var lärare, och han hade två späda barn. Han bjöd mig hem till sig, och vi diskuterade vilda planer för framtiden om att tillsammans bege oss upp till Sandakphu längs hemliga billiga vägar. Bara detta var motivation nog för att börja planera en återkomst nästa år.

I Gangtok mötte jag samma infernaliska storstadsjakt som vanligt och skyndade mig upp förbi hela stan för att snarast möjligt kunna lämna den. Plötsligt var jag framme vid jeepstationen för norra Sikkim, där jag genast fick en jeep till Phudong. När den fyllts körde vi iväg – klockan var väl ungefär halv två. Jeepen förevisade den vanliga skräckinteriören: bombastisk dunka-dunk-musik hela vägen, där öronpropparna kunde utestänga musiken men inte jordbävningdunket, och flickor spyende ut genom fönstren. Vägen var i sämre skick än någonsin, och som passagerare längst bak slog man hela tiden huvudet i allt som var hårt omkring det.

Men man kom fram till Phudong klockan 3, och den första person jag såg var min värdinna. Hon tog emot mig som om jag lämnat igår, men det var två år sedan. Hon bjöd genast på en substantiell lunch, och sedan gick jag upp till klostret.

Två skolflickor var på väg upp, de var systrar, skolan hade just slutat, och de bodde tydligen ovanför klostret. Jag bedömde den äldre som 13, men hon var 16 och hur rar som helst. Hon hette Bundy och ville bli min vän, och det fick hon.

Själva klostret beredde bara behagliga inblickar. Phudongklostret är ganska stort, utom själva templet omfattar det ett helt kvarter av byggnader runt omkring, och allt är väl skött och

exemplariskt underhållet. Bara volleybollplanen för de yngre munkarna var ganska lerig, men det berodde på den fuktiga väderleken. Inne i klostret var den hemliga kammaren öppen där det satt någon och mässade, så jag gick in. Det är det så kallade demonrummet med svarta demonspöken målade med svart bakgrund på alla väggarna, där munkarna håller sina hemligaste sessioner. Det var fritt fram idag – där satt en ensam munk och höll i gång med sin puija, och lät honom hålla på.

På vägen därifrån fick jag sällskap av en annan munk, en typisk liten tibetan, som var mycket käck och ivrig. Vi blev så goda vänner att han inbjöd mig till en hemlig session i demonrummet i morgon på morgonen, vilket jag inte kunde tacka nej till direkt.

Min värdinnas man var bortrest till Yumthang men skulle komma hem i morgon, så det var ytterligare ett skäl för mig till att stanna mer än en dag. Vädret hade varit si och så hela dagen, molnen hade kommit upp tidigt, men det hade inte blivit någon regnrisk, så man kunde även hoppas på att det skulle fortsätta klarna upp.

Där på mitt hotell Norbuling hos min värdinna dök en vänlig polis upp, som visade sig vara just den polis som för fjorton år sedan tagit fast den tjuv från Bangla Desh som stulit min reskassa på 6000 rupier, vilka jag tack vare denna polis då återfick vid återkomsten nästa år. Vi hade en hjärtlig konversation, det visade sig att han hade tre svenska vänner i Göteborg, som han tjänstgjort tillsammans med i Kosovo under FN:s insatser där. Han blev så glad över vårt sammanträffande att han gav mig en liten whiskyflaska *Royal Stag*. Jag ville dela den med honom, men han tackade nej: jag skulle ha den själv. På hans försiktiga förfrågan om jag kanske var nykterist svarade jag som det var, att jag drack vad som helst men aldrig rökte något. Detta behagade honom.

Jag kunde då berätta för honom, att den person jag senast druckit *Royal Stag* med var Lama Yonda, som jag hoppades få träffa härnäst i Pelling-Pemayangtse. Det visade sig då att min polisväns kusins bror var svärson till Lama Yonda. Jag visste inte ens att Lama Yonda hade en dotter. De hade tydligen ett hotell i Gangtok.

På kvällen talade vi mycket om jordbävningen, som ägt rum i norra Sikkim den 18 september. Min värdinna hade aldrig upplevt en jordbävning i Sikkim tidigare, och den hade anställt stora skador. Epicentret låg fem mil norrut, men även hennes hus hade skadats, och det var anledningen till att vägen norrut från Gangtok nu var i sitt sämsta tillstånd någonsin. Den hade i princip ännu så länge bara gjorts hjälpligt farbar.

Som nattläger fick jag det finaste rummet i hela huset, deras salong i andra våningen. Det var så mycket som 14 grader i rummet (10-11 i Darjeeling) och min bästa indiska middag under resan hittills, ris och linser men smakligt. Man var helt bortanför världen långt ute på landet i norra Sikkims vilda urskogar och utan Internet – vad kunde vara mera hälsosamt?

(I nästa nummer: *Polismästaren i Phudong.*)

Med bästa välgångsönskningar om en god fortsättning på det nya året,

önskar *Fritänkaren*

Göteborg 6.1.2013